

Un resum: les arrels històriques d'Espanya

Etimologia del nom "Espanya": Origen fenici (*i-spn-ja*), adopció romana com *Hispania* ("terra plena de conills"), evolució del seu ús geogràfic a polític amb els visigots, i la seva inestabilitat semàntica fins al Renaixement. La generalització del terme per a tota la Península a partir del segle XII i la formació del "Regne d'Espanya" sota Felip V. El naixement de la idea d'Espanya com a nació fou amb la Constitució de Cadis de 1812.

La Prehistòria a la Península Ibèrica:

- Definició i períodes: Paleolític (Inferior, Mitjà, Superior) i Neolític.
- Jaciments clau: Atapuerca (*Homo Antecessor*, *Homo heidelbergensis*, *Homo neanderthalensis*).
- Estil de vida paleolític: caçadors-recol·lectors, depredadors, nòmades, vida en petits grups.
- Art rupestre: Zona franco-cantàbrica (art figuratiu, animals, negre i ocre, Altamira) i Llevant peninsular (escenes narratives, figures humanes, colors plans, esquematització). Art moble.
- Revolució Neolítica: Descobriment de l'agricultura i la ramaderia, sedentarisme, desenvolupament tècnic (falç, molí, arat, destral, ceràmica), divisió del treball.
- Cultures neolítiques a la Península: Ceràmica cardial (costa mediterrània), cultura almerienca (ceràmica almagra, necròpolis), sepulcres de fossa (nord-est, jerarquització social).
- L'Edat dels Metalls a la Península Ibèrica:
 - Edat del Coure: Megalitisme (tombes col·lectives), poblats fortificats (Los Millares), vas campaniforme.
 - Edat del Bronze: Cultura d'El Argar (sud-est, alt desenvolupament tecnològic i comercial).
 - Edat del Ferro: Arribada de pobles colonitzadors (feni-cis, grecs, cartaginesos) i inici dels temps històrics amb les primeres notícies escrites.

Pobles Indígenes de la Península Ibèrica:

- Ibers: Localització (sud de França a Andalusia), influència fenícia i grega, caràcter no homogeni (polis independents), escriptura semisil·làbica, ús del ferro, agricultura avançada (vinya, olivera), ceràmica, comerç, encunyació de moneda, societat jerarquitzada (cabdillatge, aristocràcia guerrera), religió (culte a la natura, divinitats femenines), poblats fortificats en turons.
- Celtes i Celtíbers: Origen centre-europeu, localització (nord, oest, centre peninsular), cultura dels castros (Astúries, Galícia). Els celtíbers (Vall de l'Ebre i Meseta) com a barreja de celtes i ibers. Economia autosuficient (ramaderia, agricultura), metallúrgia del ferro, societat de clans i tribus, jerarquització amb casta guerrera, creences relacionades amb la natura (druides), necròpolis d'incineració. No coneixien l'escriptura (excepte celtíbers amb alfabet iber). Art escàs (forja, orfebreria, verracos).
- Tartessos: Regne més antic (vall del Guadalquivir, influència al sud-oest), segles VIII aC - VI aC. Economia basada en mineria (coure, plata, estany), agricultura, ramaderia. Forta influència fenícia (tècniques agrícoles, orfebreria, culte a Astarte). Menció del rei Argantoni. Declivi a partir del segle V aC.

pobles colonitzadors → objectius: econòmics (metalls, nous mercats), establir colons.

- Aportacions: Escriptura, ús de la moneda, ceràmica al forn, tècniques de vi i oli.
- Fenicis: Segle VIII aC, factories al sud (Gadir/Cadis, Malaca/Màlaga), comerç amb Tartessos. Presència a Eivissa.
- Cartaginesos: Des del segle VI aC, substitueixen els fenicis, funden Cartago Nova (Cartagena).
- Grecs: Segles VIII-VII aC, colònies (Rhode/Rodes, Empòrion/Empúries, Hemeroskopeion), comerç pròsper. Activitat centrada al nord a causa de la pressió cartaginesa. Empòrion com a focus d'influència.

La Segona Guerra Púnica i l'arribada dels Romans → conflicte entre roma i cartago pel domini mediterrani.

- Causes de la guerra: Expansió romana, dures condicions de pau per a Cartago després de la Primera Guerra Púnica, política dels Bàrquides a la Península (Amílcar Barca, Asdrúbal).
- Tractat de l'Ebre (226 aC): Delimita àrees d'influència.
- Esclat: Setge de Sagunt per Hanníbal (218 aC).
- Desenvolupament: Hanníbal cap a Itàlia, resposta romana (Gneu Corneli Escipió a Empúries, 218 aC).
- Suport de tribus ibèriques: Tribus costaneres amb romans, tribus de l'interior amb cartaginesos.
- Victòria romana: Publi Corneli Escipió el Jove pren Cartago Nova (209 aC), expulsa els cartaginesos (206 aC), victòria a Zama (Àfrica) i fi de la Segona Guerra Púnica.

La conquesta romana

Gairebé dos segles (final del III al I aC), resistència (Indíbil i Mandoni, Lusitans amb Viriat, Celtibers amb Numància, Càntabres i Asturs).

- Etapes de la conquesta:
- Divisió en dues províncies (Hispania Ulterior i Citerior) el 197 aC, sufocació de revoltes (Marc Ponci Cató).
- Guerres lusitanes i celtíberes (155-133 aC), setge de Numància.
- Guerres cantabro-asturs (29-24 aC) amb August, finalització de l'ocupació.

Provincialització:

- Època Republicana: Hispania Ulterior i Hispania Citerior.
- Època Alt-Imperial (August): Tarraconense (capital Tarraco, inclou Balears), Lusitania (capital Emerita Augusta), Baetica (capital Corduba, la més rica).
- Època Baix-Imperial (Diocleciana): Creació de la Cartaginesa (capital Carthago Nova) i Gallècia (capital Braccara Augusta), Balears com a província separada.
- Ciutats romanes: Colònies (nova creació) i Municipis (comunitats existents assimilades).

Petjada romana (Romanització):

- Religió: Unificació, posterior expansió del cristianisme.
- Dret: Base del dret civil català i espanyol.
- Estructura territorial: Vies de comunicació (Via Augusta, Via de la Plata), grans ciutats.
- Economia: Règim de les viles, cultiu d'oli, cereals, vi.
- Llengua: Llatí com a llengua oficial, origen de les llengües romàniques peninsulars (català, castellà, portuguès, gallec).

Crisi de l'Imperi Romà i les Invasions Germàniques:

- Causes de la crisi: Atacs germànics, afebliment de l'autoritat imperial, problemes econòmics.
- Divisió de l'Imperi (Teodosi, 395 dC): Imperi Romà d'Occident i d'Orient.
- Cristianisme: Edicte de Milà (Constantí, 313), religió oficial (Teodosi, finals segle IV).
- Invasions germàniques a la Península (409 dC): Sueus, vàndals, alans.
- Visigots: Més romanitzats, arrians, van arribar com a aliats de Roma.

El Regne Visigot:

- Establiment: Després de la derrota davant els francs a Vouillé (507), s'estableixen definitivament a la Península, capital a Toledo (554).
- Poca influència en estructures socioeconòmiques: Minoria (3% de la població), monopolitzen el poder militar. Continuació de la ruralització.
- Monarquia visigoda: Forta, però amb disputes entre partidaris de l'elecció i l'hereditat. Institucions: Aula Règia, Concilis de Toledo.
- Unificació territorial: Expulsen sueus (585), conquereixen territoris bizantins al sud (572-623), aturen francs. Balears romanen sota control bizantí.
- Unificació jurídica i religiosa:
 - Leovigild: Deroga la prohibició de matrimonis mixts.
 - Recared: Conversió al cristianisme (589), unitat religiosa.
 - Recesvint: Unificació jurídica amb el *Liber Iudiciorum* (654).

- Economia i societat: Basada en agricultura i ramaderia. Decadència de ciutats, artesanat i comerç. Ruralització. Societat desigual, noblesa visigoda/hispanoromana controla la riquesa i el poder. Formació de serfs. Debilitament de la monarquia per disputes nobiliàries.
- Fi del regne visigot: Invasió musulmana (711) i derrota de Roderic.

Les Balears sota l'Imperi Bizantí:

- Conquesta bizantina (534) després de vèncer els vàndals.
- Formen part de la província de *Spania* (bizantina) juntament amb la franja sud-est de la Península.
- Continuen sota control bizantí fins i tot després de l'expulsió d'aquests de la Península (624).
- Estructura social i econòmica similar a l'Imperi romà, cristianisme com a religió majoritària.